

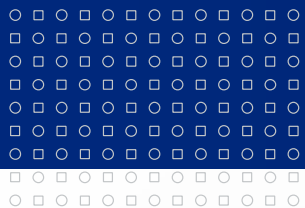

MASARYKOVA UNIVERZITA

Podivnosti české akademické samosprávy

Filip Křepelka

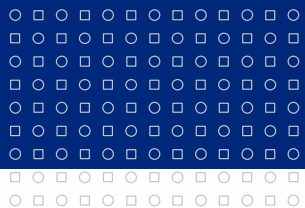
filip.krepelka@law.muni.cz

Prohlášení podjatosti

- Jsem zaníčený a zaujatý.
- Chci dosáhnout změny a říkám proč a jak.
- Zkušenost dlouholetého člena a předsedy fakultního a univerzitního senátu – v dobách, kdy jsem tam být neměl.
- Osobní zkušenost z krize při a po volbě děkana na vlastní fakultě od roku 2014 do současnosti.
- Nyní vedoucí katedry mezinárodního a evropského práva, tedy postavení v širším vedení fakulty.
- Může být vedoucí katedry v opozici – pokud demokracie, tak by měla být se vším všudy...

Zkoumání jednotlivých fakult, méně univerzit

- ❏ Základní jednotka pro výuku a výzkum v určitém oboru.
- ❏ Značná rozpočtová a personální autonomie.
- ❏ Poměry na jednotlivých fakultách téže univerzity se běžně výrazně odlišují.
- ❏ Samozřejmě též na univerzitní úrovni můžeme vnímat obdobné problémy, není to však totéž.
- ❏ Případná centralizace (zákonná či zákonem umožněná a nastoupená) učiní důvod pro větší pozornost
- ❏ Podobně srovnávání se zahraničím.

Sto čtyřicet let akademické (samo)správy

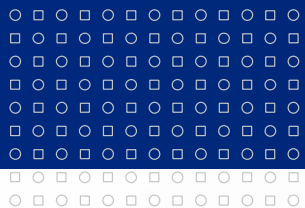
- ❏ Zákon o organizaci úřadů akademických 1873 (monarchie, první republika)
- ❏ Fakulty – učitelský a z něj řídicí profesorský sbor (řádní a mimořádní profesoři, zástupci soukromých docentů, žadní asistenti), žádná studentská autonomie, děkan jako předseda sboru volený na rok a vykonavatel jeho vůle.
- ❏ Na univerzitní úrovni akademické senáty, rektori volení voliteli, symbolická rotace.
- ❏ Socialistické zákony 1950, 1964, 1980 – fakultní, posléze vědecké rady, v 60. letech rozšířené vědecké rady, v 80. letech likvidace samosprávy.

Současný stav

- ❏ Porevoluční rámec 1990 a jeho stabilizace 1998.
- ❏ Podvojnost orgánů: akademické senáty a zachované vědecké rady.
- ❏ Zakotvení vysokého podílu studentů 1/3-1/2 až v roce 1998, nicméně fakticky už předtím.
- ❏ Rovnostářství pedagogů v akademických senátech – zakotveno, posléze odstraněno, avšak přetrvává v organizaci.
- ❏ Obecně: porevoluční legislativa byla a je mimořádně problematická z hlediska kvality a musí se předělávat.

Obrovské rozdíly mezi jednotlivými fakultami

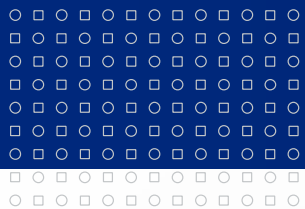
- ❏ Na jedno straně fakulty s akademickými senáty s nejmenší třetinou studentů a zřetelným – ty se ještě – jak uvedu - podobají fakultním samosprávním grémiím jinde v Evropě.
- ❏ Příklad velké fakulty PŘF UPOI, příklad menší fakulty FI MU
- ❏ Na druhé straně paritní asistentsko-studentské senáty – ty se zcela vymykají, extrém volba křížová bez přepočítávání (PedF MU).
- ❏ Silnější a slabší fakulty a podobně univerzity – slabší jsou zejména fakulty společenskovední a obecně univerzity krajské.

Zahraníční fakulty – evropské státy

- ❏ Zkoumáno: D, A, PL, CH, B, DK, LT, EE, SL, CR a SK.
- ❏ Malorady, versus velerady – obojí má své klady a zápory.
- ❏ Vždy jedno hlavní fakultní samosprávné grémium: rada (senát je pouze na univerzitní úrovni). Zde též bývají správní rady.
- ❏ Reprezentace studentů 10-25%, málokdy více.
- ❏ Všude zaručená polovina (!), leckde ještě daleko více profesoři, popř. profesoři a další habilitovaní pedagogové.
- ❏ Drobná reprezentace neakademických pracovníků (přinejmenším odborných – s vysokoškolským vzděláním).

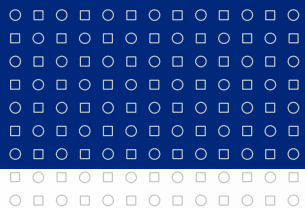

Absence samosprávy mimo Evropu

- ❏ Velká Británie, Spojené státy americké – grémia nikoli interní, nýbrž mix insiderů a externistů (vědci a pedagogové konkurence, emeritní, reprezentace absolventů, mecenáši, sponzoři, podnikatelé, politici).
- ❏ Podobně dálný Východ a vůbec autoritativní země na vzestupu (Rusko, Čína, Indie)
- ❏ Samosprávná univerzita, resp. fakulta - jedná se zjevně o model kontinentální Evropy, provázaný s evropským sociálním státem. Máme v Evropě státy na hraně: Nizozemsko, Skandinávie, Švýcarsko.

Zkušenost s demokratizací univerzit

- ❏ V západoevropských státech do 60.-70. let 20. století čistě profesorská samospráva.
- ❏ Levicové studentské hnutí – domožení se podílu na samosprávě, různé koncepty (Gruppenuniversität, Drittel(Viertel)parität, Kreuznacher Konzept, Plenarium).
- ❏ Západoněmecké spolkové země – různě dalekosáhle, Nizozemsko, Portugalsko.
- ❏ Rychlá korekce demokratizace – v Německu náleží BVerG, zákonodárce v dalších zemích.

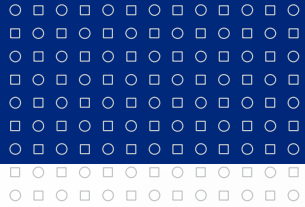

Silná studentská komora, žádná studentská samospráva

- ❏ Studentská komora. Kdy získává moc?
- ❏ Ne při běžných rozhodnutích (vnitřní předpisy, rozpočty).
- ❏ Nýbrž při personálních rozhodnutích – hlavně a především při volbě děkana/rektora, protože mezi sebou soupeří.
- ❏ Úplně jiná zkušenost s kandidáty (osobní), lidská vyzrálost, nesení důsledků (dočasnost).
- ❏ Přitom nízká legitimita – účast ve volbách 10-30%.
- ❏ Lze studenty korumpovat? Stipendia, granty, kariéra...
- ❏ Chybějící akademická samospráva – výbory, zejména pak doktorandi.

Asistentská pedagogická reprezentace

- Asistenti, odborní asistenti, lektori – jsou to pomocní pedagogové.
- Akreditace se přece zakládají na profesorech a docentech.
- Ve fakultních senátech jsou trojího druhu: nejmladší, v čase očekávané habilitace a věční asistenti.
- Absence zkušenosti nebo odbornosti, obava o udržení pozice (termínované úvazky),
- Před 90 lety volili děkana profesori, dnes leckde naopak asistenti a studenti – bude to dopadat stejně?

Absence profesorů a docentů

- Zvláštnosti českých akademických hodností – habilitace a superhabilitace, absence funkčních míst, fenomén „akreditační hodnoty“.
- Mají nekompatibilní funkce – proděkani.
- Mají funkce, které se běžně vnímají jako nekompatibilní.
- Necht' ucházet vystavovat se posouzení popularity, kolegů, často
- Členství ve vědecké radě jako argument pro nečlenství v akademické senátu. Asistentsko-studentský senát není SENÁT, již v jazykovém slova smyslu!!!

Děkan (event. rektor) monokrat

- Má být děkan velký šéf?
- Elity jsou podřízené a odvolatelné – proděkani, vedoucí kateder/ústavů, vedoucí správní pracovníci.
- Kdy má děkan, potažmo asistentsko-studentský akademický senát moc? Je-li výběr...
- V minulosti byl a v cizině též nyní je děkan spíše předseda elity (kolegium, porada profesorského sboru – dnes vedoucích kateder/ústavů). Takové pojetí bezpochyby zmenšuje napětí: „každý chvíli tahá pilku.
- Absolutní uznávání šéfovského modelu akademickou veřejností – touha po velkém vůdci, manažerská revoluce na akademické půdě.

Fakultní a univerzitní elity závislé na cukru

- Řízení lidí: metoda biče a metoda cukru. Na proděkany a vedoucí (obdobně na univerzitní)
- Personální politika absolutně v rukou děkanů – vytváření ad hoc konkursních komisí – proč nejsou stálé komise doplňované ad hoc.
- Mzdová politika – pružné mzdy, značné nadtarifní složky.
- Granty, projekty, rozvojové peníze: lze poskytnout či podpořit, nebo taky ne – bezděčně či záměrně brzdit.

Podivná složitost orgánů

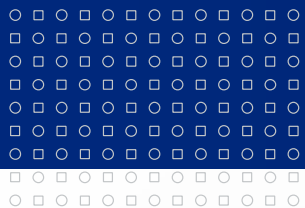
- Několik roztržitých orgánů
- Akademický senát – asistentsko-studentský, nezpůsobilý, ale vyhovující děkanům a rektorům svou slabostí formální a faktickou. Studenti se pak neučí podílu na správě.
- Vědecká rada – moc při profesorském a docentském řízení (habilitace a superhabilitace) – proč externisté?
- Porady vedoucích kateder/ústavů – zde hierarchizace.
- Početné a nepočetné orgány? Veliká vědecká rada pro individuální kvalifikace, malý akademický senát.
- Oborové rady – mají smysl jen na víceoborových fakultách (obecně žádoucí redukce

Ztroskotaná reforma a nynější reformní bezčasí

- Reforma „Matějů a spol.“ – návrh předat moc do rukou správních rad, u kterých se očekávala politizace, klientelismu a korupce.
- Proto zastavená pedagogicko-studentskými protesty.
- Zapadlo to do krize pravicové vládní koalice
- Model akademických senátů „Haňka“ podle rakouského vzoru by však byl
- Nynější vláda ČSSD+ANO: první by chtěla získat studenty, druhá však zamýšlí řídit stát jako firma – to brzy přijde, nebudou-li se pedagogové bít za samosprávu.
- České školství včetně vysokého není v dobrém stavu.

Český svéráz

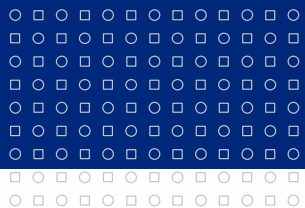
- ☞ Historie se neopakuje.
- ☞ Naše akademické samosprávy je daleko pozvolnějšší – až ji vlastně vůbec nevnímáme.
- ☞ Studenti jsou apolitičtí. Máme již však několik generací a proměňují se – zároveň děti, kariéristé a ideologové.
- ☞ A pedagogové nemají jakoukoli zkušenost s normální akademickou samosprávou (ani starší, ani mladší), nedomáhají se jí tedy. A mnohým ještě začala vyhovovat.
- ☞ Češi nejsou bojovníci, platí to pochopitelně pro učitele.

Reforma uvnitř zákona a reforma

- ❏ Snížení podílu studentů v akademických senátech na 1/3 + zavedení profesorsko/docentské kurie (Putnová chtěla zákonem) + sebeomezení děkanů a rektorů + podpora studentské samosprávy nad rámec studentské komory.
- ❏ Radikální reforma – nový zákon o vysokých školách – nápodoba Německo, Rakousko, Polsko, cokoli ze kontinentální Evropy převzít.
- ❏ Radikální reorganizace uspořádání fakult (spíš při zachování jejich autonomie) a univerzit: jedno samosprávné grémium jako vrcholné, rozhodující všechny otázky obecného zájmu, s dominancí elit a doplňkem dalších stavů, děkan/rector jako předseda rovných.

Historia magistra vitae + internacionalizace

- ❏ Neschopnost vnímat moderní historii a zvláště hledat dějinné poučení – dokonce přes značnou pedagogicko-vědeckou pozornost dějinám.
- ❏ Přes veškerou internacionalizaci totální neschopnost poučit se ze zahraničí včetně sousedů.
- ❏ Je to totiž – přinejmenším ve společenských vědách - internacionalizace často povrchní, nesprávně zaměřená – nejde o produkci, nýbrž o inspiraci - někdy předstíraná, často důraz na ni je přehnaný, a zároveň nemáme na fundamentální internacionalizaci.

